

Izšla vsak četrtek
in velja s poštno
ured in v Mariboru
s pošiljanjem na doma
in soto leta K 4.—
in po leta „ 2.—
in četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
opremljena v tiskarni
sr. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tis-
karskega društva do-
lžajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 21.

V Mariboru, dne 21. maja 1903.

Tečaj XXXVII.

Naša izobraževalna društva.

Brezdvomno so naša politična društva in naša gospodarska podjetja v organizaciji slovenskega naroda na Spodnjem Štajerskem velikega pomena, toda oni del ljudstva, katerim so namenjena, bo nastopal v njih še le tedaj samostojno in odločevalno, kadar bo imel za njih vodstvo in za delovanje v njih dovolj izobrazbe. Ne povzdiguje človeka, ako se na političnih shodih, prirejenih za kmetško ljudstvo, le malokje upa nastopiti tudi kmet ter izraziti misli, ki se porajajo med njegovi tovariši. Še žalostnejše je, da mora naš kmet pri mnogih posojilnicah, ako hoče vzeti posojilo, moledovati pri odvetnikih ali notarjih, da mu proti plači naredijo prošnjo, ker mu jih ljudomila posojilnica noče, sam pa jih ne zna narediti. To sta samo dva slučaja iz brezštevila, kjer se pokazuje pri današnjih razvitih in zapletenih družabnih razmerah za naše ljudstvo nujna potreba širše izobrazbe. Zato mislimo, da so v sedajnem času za pravi napredek in osamosvojitve slovenskega ljudstva predvsem potrebna izobraževalna društva, seveda delavna izobraževalna društva. Kadar govorimo o izobraževalnih družtvih, mislimo vsa različno imenovana nepolitična društva kakor so: bralna društva, izobraževalna in čitalnice.

Na drugem slovenskem katoliškem shodu so zborovalci iz vseh krajev naše domovine sprejeli sklep, da se naj naša domovina prepreže s celim omrežjem katol. izobraževalnih društev, da se naj vsaj v vsaki župniji ustanovi kako katoliško izobraževalno društvo.

In da se ta sklep prej oživotvori, sklicala je »Zveza katol. slov. nepolitičnih društev« v Ljubljani lansko jesen shod, na katerem so govorniki navduševali za snovanje enakih društev, zajedno pa nam je »Zveza« dala tudi v knjižici »Poročilo o I. shodu katol. slov. nepolitičnih društev« točna navodila za njih ustanovitve.

Ker pa bi bilo za »Zvezo« pretežavno delo, voditi in skrbeti za vsa društva po Slovenskem, izvolili so za posamezne pokrajine pomožne odbore. Tudi za Štajersko se je izvolil tak odbor, ki se je zadnji četrtek tudi sestavil na način, kakor poročamo med novicami. Prej se to zaradi različnih pomislekov glede razmerja naših društev do osrednjega »Zvezinega« odbora ni moglo zgoditi. Pomožni odbor se je postavil na to stališče:

»Vsako izobraževalno društvo na Spod. Štajerskem, ki hoče pristopiti k »Zvezi«, naznani svoj pristop po tajniku štajerskega pomožnega odbora. Ta pomožni odbor daje za Štajersko vsem »Zvezinim« društvom navode za njih notranje delovanje, do njega se naj obračajo vsa društva in vsi, ki hočejo ustanoviti enaka društva. Doneski se naj vplačujejo po možnosti v visokosti, kakor je določila »Zveza«, in sicer blagajniku pomožnega odbora za Štajersko.«

Stališče, ki ga je zavzel pomožni odbor, bo gotovo razpršilo našim za ljudsko izobrazbo navdušenim možem vse pomisleke in brez obotavljanja bodo sedaj pristopili k »Zvezi«, ki bo pod svojo zastavo združevala, vodila in branila nepolitična društva cele, širne Slovenije.

Državni zbor.

Dunaj, 17. maja 1903.

Nemiri na dunajskih visokih šolah.

Nemški narodni visokošolci so napravljali velike nemire ne le samo na visokih šolah, temveč celo na ulicah dunajskega mesta tako, da niso bili varni pred napadi mimogredoči. Pred vsem so napadali v svoji surovosti one visokošolce, ki se po svoji noši razločujejo od drugih študentov kot katoliki. Kakor smo že naznanili, vršila se je v petek 15. majnika razprava o odgovoru, katerega je dal minister dr. Hartel na nekatere tužadnevne interpelacije. Obsojali so v poslanski zbornici pruske dijak in branili katoliške visokošolce krščansko socijalni in katoliški poslanci dr. Weisskirchner, Stein, dr. Ebenchoch; napadali so pa nemško narodni in pruski poslanci Berger, dr. Löker, in Stein katoliške visokošolce. Cela seja se je samo s to razpravo potratila. Na vseučiliščih v Nemčiji, kjer je velika večina prebivalstva protestantska, nihče ne napada katol. visokošolca. Iste pravice, katere zavzajajo protestantski dijaki, imajo enako tudi katoliški visokošolci. Vse drugače pa je pri nas v Avstriji, kjer je ogromna večina prebivalstva katoliška. Sin katoliških starišev ne sme pokazati katoliškega prepričanja pred svetom.

Politični ogled.

Ceški narodni svet. Kakor Nemci ustanove tudi Čehi na Češkem narodni svet.

Listek.

Prvo sveto obhajilo.

Dogodbica; spisal I. V.

Bila je nedelja, dan Gospodov. Nebo je bilo jasno in čisto, zrak svež in prijeten. Tam na zapadu so se vlačile raztresene bele meglice, kakor da bi se pasla jagnjeta. Polagoma so se tudi te poizgubile. Solnce, ljubo pomladansko solnce je ravnokar izplavalo na nebeški obok in ob njegovih žarkih se je bliščala rosa na travi in cvetlicah v raznobarnih bojah, da se je zdelo, kot bi bile posute z najlepšimi biseri. Veličastno in mikavno so vabili zvonovi s stolpa lin ljudi v cerkev ter naznanjali, da je danes slovesen dan.

V cerkvi sami je bilo že natlačeno polno ljudstva. Vsi pogledi so bili nepremično obrnjeni k oltarju. Na mnogih obrazih je sijala radost; bili so obrazi starišev, katerih otroci danes prvokrat pristopijo k mizi Gospodovi.

Kdo bi se ne radoval pri tem pogledu na nedolžna bitja, na snežno-belo obleko deklet z vencami na glavah in s svečami v rokah, na svatovska oblačila dečkov s šopki iz prvih pomladanskih rož? Kdo ne bo blagroval srečnih starišev?

Pri tem pogledu se nam vzbudijo spomini na srečna mladostna leta. Živo mi je stopila pred oči dogodbica, katero hočem tu cenjenim bralcem podati.

* * *

Vem, da ne bo manjkalo radovednežev, ki bodo vpraševali, kje se je to godilo, vendar vkljub temu ne izdam ničesar; že zaradi obljube ne, katero sem storil pripovedovalcu, sivemu starčku, da kraj in prava imena zamolčim. Toliko je gotovo, da se je godilo nekje.

Bilo je nekega večera. Ležal sem ravno pod hrusko ter gledal zvezde, ki so se jele prižigati, kar pride počasi, opiraje se na močno palico — brez nje ga nisem nikdar videl — stari Lovro in se vsede zraven mene. Pogovarjala sva se to in ono, kar se zamisli, potegne nekolikokrat iz vivčeka in dé s čudnim, zamolklim glasom: »Sedaj bo ravno deset let, odkar se je obesil na onem hrastu Kružnikov Miha.«

Nekak čuden čut me je spreletel pri tej opazki in nehote sem se ozrl na hrast ob križpotju, oddaljen od naju kakih tristo korakov. Ljudje so se ga ogibali celo po dnevi in pripovedovali, da pod hrastom in okrog njega straši. Jaz sicer nisem nikoli nič slišal

ali videl, vendar me pa ravno ni mikalo, da bi zahajal pod njegovo senco.

Pred desetimi leti se ljudje niso hrasta tako ogibali in bali; odkar si je pa jeden izmed vaščanov vzel na njem življenje, se ga ogiblje vse. Ko se je to zgodilo, sem bil še otrok, zato tudi nisem mogel nič gotovega zvedeti. Spominjal sem se komaj, da sem videl obešenega z začnelim, divjim obrazom, z dolgim jezikom, ki mu je molel iz ust, viseti na veji. Sedaj se mi je torej nudila prilika, zvedeti kaj novega. — Po kratkem molku vprašam:

»Lovro, povejte mi, zakaj se je Miha obesil in kaj je bilo vzrok. Ljudje govore razne reči, kar pa ni nič pravega.«

»Da«, obregnil se je starič nevoljno, »ako si kaka klepetulja kaj zmisli, potem brž pobero ljudje in to razširijo kakor blisk. Da bi se prepričali o resnici, za to jim je malo mar.«

Ker sem videl starca tako nevoljnega, nisem hotel več spraševati. Opazil sem, da mu ti spomini obnavljajo nekdane rane. Precej časa sva ležala pod drevesom; jaz brojil zvezde in premišljal o Mihi, on pa je kadi, da so vstajali nad njegovo glavo oblaki in so se delale na njegovih licih globoke gube. Po dolgem molku reče prijazneje:

»Ne zameri, mladi prijatelj! Neljubi spo-

 Današnji list ima „Naš Dom“ kot prilogo!

Ta narodni svet bo obstojal iz vseh čeških narodnih strank in bo podpiral in pospeševal vse skupne češke zahteve.

Nova zveza proti Avstriji. Splošno začudenje je vzbudilo izvajanje vladnega italijanskega lista »Tribuna«, ki prorokuje zvezo Italije, Francoske, Angleške in Rusije o sporazumljenju glede morebitnega razpada Avstro-Ogrske. Da so danes razmere med Avstrijo in Italijo več ali manj napete, o tem pišejo listi skoro vseh barv. To domnevanje pa bi dobilo še precej podkrepljenja, ako bi se vresničila govorica, katero so te dni zabilježili neki listi. Te dni se je v Budimpešti obhajalo slavje, katerega se je vdeležil naš cesar in diplomatski zastopniki vseh tujih držav, le italijanski poslanik Nigra se ni vdeležil tega slavja in tudi ni prišel na dvorni ples, ki se je priredil ob tej priliki. Ta vest je vzbudila občno pozornost in daje povod najrazličnejšim razlaganjem glede na razmere med Avstrijo in Italijo.

Vojaški nabori na Ogrskem in pri nas. Trikrat je že morala ogrska vojna uprava odgoditi določene vojaške nabore, ker v zbornici ni bil pravočasno rešen zakon o vojaških novincih, in še sedaj ni kdove koliko upanja, če se bodo mogli nabori na Ogrskem sploh vršiti do 1. oktobra. Če ogrska vojna uprava do tega roka ne dobi vojaških novincev, se pojavi v tem oziru tudi v Avstriji nekaj popolno novega. V Avstriji so se letos v navadnem roku vršili vojaški nabori ter so potrdili povišano število vojaških novincev. Vsi ti bi torej morali s 1. okt. v vojaške, če tudi bi ogrski parlament dotlej ne dovolil nobenega vojaškega novince, da ni bil svojedobno v avstrijskem državn. zboru sprejet predlog posl. Chiarija, ki določa, da ima povišano število novincev v Avstriji le tedaj veljavo, če bo stopil v veljavo tudi na Ogrskem. Ako se pa to ne zgodi, bodo smeli v Avstriji jeseni pozvati pod orožje le staro število vojaških novincev, vsi ostali bi pa morali biti oproščeni in bi postal njih nabor neveljaven. Sedaj nastane le še vprašanje, kako bo vojna uprava izločevala preveč potrjene novince. Najenostavnejša bo seveda odpustitev po žrebnihih številkah, pravičnosti bi pa najbolj odgovarjal ozir na pridobitne in rodbinske razmere.

Dopisi.

Iz Sv. Jurija v Slov. gor. Slovenske gorice so rajski in plodovit koteček štajerske dežele, toda po dežju naj ne hodi k nam, kdor se hoče o tem prepričati, mi bi nič

mini človeka tako prevzamejo, da niti ne ve, kaj se z njim godi. Kružnikov Miha je bil moj prijatelj in sošolec. Ali tega je že precej let, ker imam že sedaj sedem križev in še nekaj težav na hrbtu in moja glava je že tudi bela. In ko ima človek sive lase, že tudi ni več malenkost. Vprašal si me, kaj je resničnega o tem človeku. Rad ti povem, ker se tako sam ugloboim v mladostne spomine. Če boš pa napisal, ne izdajaj naših imen ter kraja. To bi mi ne bilo ljubo.

Jaz sem mu seveda obljubil, on pa je začel:

»Mi in Kružnikovi smo bili sosed. Pomagali smo drug drugemu in z Miho sva tudi hodila skupaj v šolo. Miha je bil jedinec in torej ljubljene svojih starišev. Bil je pa tudi nadarjen in se dobro učil. Zato so ga dali stariši v mesto v šole. Kje pa preti za mladega človeka toliko nevarnosti, kakor ravno v mestu? Kakor zelo so ga stariši ljubili, vendar mu niso oskrbeli poštenega stanovanja, temveč že zaradi ubožnosti, kjer je ceneje. In tako je prišel Miha v slabo družino, k družini, ki je bila vse prej kakor poštena in krščanska.

Midva kot iskrena prijatelja sva si večkrat dopisovala. Tako je šlo pet let. Naenkrat se mi je vrnilo jedno pismo z opazko: »nepoznat, ni ga tukaj, odšel, se ne ve kam.«

radi ne slišali psovanja na naše blato. V doglednem času pa bo že bolje. Zadnja tretjina okrajne ceste od Sv. Lenarta v Sv. Jurij se dogradi letos in v prihodnjih letih se uredi cestna zveza s Sv. Jakobom; potem bomo imeli jako okrajšano stezo v Maribor in ložje stržimo naše pridele. Zgradba prepotrebne šestrazredne nove šole se mora potemtakem odložiti, kajti drugače bi bila občina preobložena z občinskimi dokladi.

Naše izobraževalno društvo »Edinost« se čilo razvija, zlasti se naša vrla mladina rada zateka k društveni knjižnici in marljivo čita društvene časnike. Prihodnji mesec namerava društvo prirediti veselico. Le krepko naprej za napredkom in izobrazbo!

Trta je na več krajih pozebla, sadja pa ne bo letos čisto nič. Lansko leto ga je bilo dovolj in drevesa si hočejo bržkone počiniti.

Kako je naše ljudstvo »pohlevno in mirno«, izpričuje dejstvo, da ga nič ne bode v oči samonemški napis na našem poštnem pečatu. Po drugih krajih, kamor pošiljamo pisma, si najbrže mislijo, da je Sv. Jurij v Slov. gor. tam neke v blaženem rajhu.

Sv. Jakob v Slov. gor. (Volitve v krajni šolski svet.) Dne 10. aprila smo imeli volitve v krajni šolski svet in so bili izvoljeni v odbor: Matija Peklar, Franc Jarc in Alojzij Verbost. Tukaj ne smem zamolčati, da je mimo Škofa najhujši razširjevalec »Štajerca« Verbost. Škof pa je razpisal druge volitve ter navedel kot vzrok, da prve volitve niso bile veljavne, ker je menda prišlo premalo volilcev. V pozivnici k drugi volitvi je stalo, da mora isti, ki ne pride k volitvi, plačati 10 kron globe. Med tem sta se podala dva moža na okrajno glavarstvo v Maribor ter vprašala, zakaj se je volitev razveljavila. — O čudež! okrajno glavarstvo v Mariboru je reklo, da ni dobilo nikakega poročila. Dne 26. aprila se je vršila druga volitev in zdaj so prišli v odbor: Grega Škof, Karol Ferk in Jakob Kramberger. Baje so ti ljudje popolnoma prepričani, da se mora ustanoviti v St. Jakobu bei Marburg nemška šola. V njo bodo hodili sami pristni Grmani, evo jih: Škof, Ferk, Kramberger, Šantl, Reininger, ki je pri zadnji volitvi v Škofovem hlevu listke pisal, Verbost in drugi!

Nekdo se je bahal, da vsi St. Jakobčani tako delajo, kakor on hoče ter je imel ljudi za »trotni«. Drugi se je zopet široko ustil v neki gostilni, da se bode zdaj tako delalo v šoli in v občini, kakor bodo nemškutarji hoteli. Mi dotične opozarjamo na hrvaški pregovor, ki se glasi: »Svaka sila do vremena!« ali po domače rečeno, ko se bode enkrat St. Jakobčanom to ravnanje preneumo zdelo

In ravno tako se je zgodilo s pismi njegovih starišev. Izginil je nekam in z njim vred več njegovih sošolcev in že večjih dijakov.

Vse povpraševanje in iskanje je bilo brezuspešno. Govorilo se je, da jih je speljal kak agent, kam v tuje kraje, pa pravega ni vedel nikdo. Zaradi te izgube so njegovi stariši vedno bolj hirali, dokler jih ni rešila smrt. Tako so se odtegnili sramoti, ki jim jo je napravil lastni sin, katera bi jim tudi gotovo škopala grob.

Tukaj je starček območnil, prižgal vivček, ki mu je med pripovedovanjem ugasnil ter se zamislil. Nisem ga hotel motiti, ter sem potrpežljivo čakal, da začne zopet nadaljevati. — Luna je splavala na obzorje in motno razsvetlila okolico. Tedaj je starček zopet začel:

»Pet let je preteklo, ko je Miha izginil. Vsi smo že pozabili na njega, kar se raznese glas, da se je vrnil v spremstvu orožnikov.

Kje je bil in kaj je počel, se ni zvedelo in se še sedaj ne ve nič pravega. Tukaj se mora že pustiti ljudem in verovati, da je bil med roparji. Če je bil, ne vem, sodil ga ne bom. Toliko je znano, da je bil več let v ječi in da so ga potem po odgonu spravili v domačo vas. Da bi bil njihov glavar, je skoro neverjetno, ker rekel sem že, da ljudje mnogo govore, še več kakor je res.

in ko se bodo zbudili iz narodnega spanja, (Skrajni čas je že! Opomba uredn.) potem bo naše geslo: Proč s »Štajercem« in nemčurji! Upam, da se bodo naši narodni fantje in naša narodna dekleta začela enkrat gibati! Posebno med fanti še vlada grozna zaspanost. Ali vas ni sram? Vzdignite vendar vaše zaspane glave in pogledajte čez mejo vaše občine! Ali morate ubogati tiste razgrajče, ki po sosednjih farah nemir delajo? Ustanovite si bralno društvo, zbirajte se, izobrazujte se, ter pokažite tistemu zaničevalcu sloven. jezika, da niste »trotni«, ampak vrlji, ponosni in verni slovenski fantje! Pri tem delu vas bodo podpirali vrlji narodni možje in dekleta. — Torej na delo!

Od Marije v Puščavi. Na praznik varstva sv. Jožefa je bil za puščavsko župnijo dan posebnega veselja, zlasti pa za tukajšno mlado katoliško delavsko društvo, ko je krasno zastavo preč. gospod kanonik dr. M. Matek, predsednik katol. delavskega društva v Mariboru, na najslovesnejši način blagoslovil. Istega dne ob 7. uri jutraj je odbor in en oddelek udov, na čelu g. predsednik Ivan Karničnik in podpredsednik g. A. Monetti, pozdravil na kolodvoru Sv. Lovrenca iz Maribora došlo mnogobrojno deputacijo tamošnjega katol. delavskega društva s srčnimi besedami.

Ob tri četrt na 10. uro smo se zbrali pred župniščem in se uvrstili v lepo procesijo, potem pa smo korakali za križem, na čelu belo oblečena dekleta Marijine družbe, mladeniško društvo, katol. delavsko društvo iz Maribora, vse z razvitimi zastavami, potem blagi gospej kumici, za tema mlado puščavsko katol. delav. društvo z zavito zastavo, in na zadnjič veleč. gospod kanonik dr. M. Matek, z asistenco domačega gospoda župnika in župnika od Sv. Lovrenca. Ob 10. uri je preč. gospod kanonik opravil slovesno službo božjo. Slavnostni govornik preč. gosp. kanonik je navdušeno slikal prelepe čednosti sv. Jožefa, patrona delavcev, jih vernikom, posebno pa še delavcem na srce polagal ter v znesenih besedah razložil pomen društvene zastave. Marsikatero oko se je solzilo, ko je na poziv preč. gospoda govornika zastavonoša razvil v sredi cerkve novo zastavo. Neko skrivnostno šumenje in čudenje se je slišalo po cerkvi. Po pridigi, ki nam ostane v trajnem spominu, je čast. gospod kanonik pred altarjem Matere božje ob asistenci blagoslovil društveno zastavo. Kumovali ste blagi gospe Cila Korman, veleposestnica v Kumenu in Uršula Karničnik, veleposestnica na Rudečem-bregu. Darovanje okoli altarja je prineslo društvu lepo svotico za društveno zastavo.

Tako je preteklo nekoliko mesecev, odkar je bil Miha doma; pravzaprav v vasi, ker njegova rojstna hiša je razpadla, posestvo se je pa prodalo. Miha se je ogibal vaščanov, vaščani pa njega. V cerkev ni zahajal, vsaj videl ga ni nihče. Nekolikokrat sem govoril z njim in zdelo se mi je, da ima mene rajši, kakor vse druge. Omenil sem mu enkrat, naj gre vsaj ob nedeljah v cerkev.

Bil je lep pomladanski dan — nedelja. Bil je ravno prvo sv. obhajilo otrok. Tako lepo in ganljivo je bilo gledati te nedolžne otroke, tako lep prizor se je kazal očem, da so srca radostno utripala.

Ko smo pa prišli iz cerkve, zagledali smo drug prizor, ne tako lep kot v cerkvi, ampak grozen, pretresljiv. Na hrastu se je gugalo truplo obešenega Miha. Ne vem, je li res ali ne, kar so pravili nekateri, da so ga videli v cerkvi in da je med obhajilom odšel iz cerkve. Gotovo so se mu vzbudili mladostni spomini in se je zglasila otrpla vest, ko je gledal otroke pred oltarjem. In to ga je gnalo, ne k pokori, ampak k obupnosti. Zato si je vzel življenje.

Globoko je vzdihnil stari Lovro, ko je skončal to povest, rekoč:

»To je vse, kar vem o njem. — Precej dolgo sem se zamudil, doma bodo že v skrbeh, akoravno bi se me menda že radi zne-